Regjeringens Brasil-strategi

Nye perspektiver på et tradisjonsrikt forhold

DEPARTEMENTENE

Regjeringens Brasil-strategi

Nye perspektiver på et tradisjonsrikt forhold

Innledning

Regjeringens visjon er:

Brasil og Norge skal utvikle et strategisk partnerskap på områder der vi mener å ha særskilt styrke og kompetanse å tilby hverandre, og der et samarbeid vil være gjensidig berikende og bidra til positiv vekst og utvikling i begge land. Samarbeidet skal være langsiktig og kunnskapsbasert og ivareta hensynet til sosial, miljømessig og økonomisk bærekraft. Gjennom et nært samarbeid om internasjonale spørsmål skal Brasil og Norge i fellesskap bidra til å finne løsninger på globale utfordringer.

Brasil er verdens femte største land, både i areal og folketall. I de senere årene har landet hatt en sterk økonomisk vekst og er i dag verdens sjuende største økonomi med ambisjoner om å bli verdens femte største i løpet av noen år. Landet er et stort og levende demokrati med et aktivt sivilsamfunn. En aktiv sosial utjevningspolitikk har i de senere årene hjulpet millioner av mennesker ut av fattigdom, selv om sosiale og økonomiske ulikheter fortsatt er en stor utfordring. Brasil tilhører i dag gruppen av innflytelsesrike, globale aktører som setter sitt tydelige preg på den internasjonale dagsordenen.

Brasil og Norge har et godt og gjensidig utbytterikt forhold basert på lange tradisjoner. Vi har vært handelspartnere i mer enn 170 år, helt siden den første norske skuta la til kai i Rio de Janeiro med klippfisk om bord og vendte tilbake til Norge lastet med sukker og kaffe. Selv i dag utgjør ”bacalhau” en fjerdedel av norsk vareeksport til Brasil, mens kaffe står for en viktig andel av norsk vareimport. Etter EU og USA er Brasil Norges største marked for eksport av tjenester.

Handelen vokser stadig, men i dag er det likevel norske investeringer og etableringer i Brasil som i første rekke preger forholdet. Etter EU og USA er det i Brasil Norge har sine største utenlandsinvesteringer, og Norge var i 2010 den sjuende største utenlandske investoren i Brasil. Over hundre norske bedrifter er etablert i landet, og norske skip gjør årlig 1500 anløp i brasilianske havner. En fjerdedel av offshore -fartøyene som opererer i brasilianske farvann, har i dag norske eiere.

Norge er også en stor eksportør av finansiell kapital gjennom Statens pensjonsfond utland (SPU). Av samtlige framvoksende økonomier er det i Brasil SPU har investert mest.

Store nye petroleumsfunn på brasiliansk sokkel og en ledende posisjon innenfor utvikling og bruk av fornybare energikilder vil gjøre Brasil til en enda større energinasjon. På grunn av sin økte betydning vil landet bli en desto viktigere partner for Norge.

Både i Brasil og Norge pågår det en debatt om egen utvikling og om forholdet mellom økonomisk vekst og bærekraft. Begge er store energinasjoner og deler utfordringer knyttet til miljø- og klimaspørsmål, som står høyt på den politiske dagsordenen i begge land.

Også i kampen mot klimaendringene har de to landene vist et sterkt engasjement. Norge er stolt av å være det første landet som bidro til Brasils Amazonasfond. Det har til formål å arbeide for å bevare regnskogen til beste for hele menneskeheten. Det norsk-brasilianske partnerskapet er et eksempel som det refereres til internasjonalt og som har bidratt til at avskoging har fått en fremtredende plass på den internasjonale miljødagsordenen.

Norge ønsker å være en ansvarlig partner for Brasil, en partner som i sin aktivitet og virksomhet tar hensyn til bærekraft, miljø og menneskerettigheter. "Noruega" skal være en merkevare det står respekt av, og norsk næringsliv i Brasil skal være forbundet med kvalitet og kompetanse, miljøbevissthet og samfunnsansvar.

I likhet med Norge er Brasil en pådriver i arbeidet for å fremme den internasjonale rettsordenen, fredelig løsning av konflikter, multilateralisme, bekjempelse av klimaendringer, menneskerettigheter og fattigdomsbekjempelse. Norge ønsker å samarbeide nært med Brasil om internasjonale spørsmål både i multilateral og bilateral sammenheng.

Regjeringen ser det som viktig å utvide Norges kontaktflate mot Brasil og det brasilianske samfunnet på områder som forskning og innovasjon, høyere utdanning, kultur og idrett. I tillegg til å ha en verdi i seg selv er dette et viktig ledd i arbeidet for å nå strategiens øvrige mål og skape økt gjensidig forståelse og respekt.

Prosessen frem mot denne strategien har bidratt til å utvikle et helhetlig syn på forbindelsene mellom Brasil og Norge og gitt nye perspektiver på et tradisjonsrikt forhold. Strategien tegner et bilde av samarbeidet slik det er i dag, og vil være et viktig verktøy for regjeringen i arbeidet med å videreutvikle forholdet mellom Brasil og Norge i årene som kommer. Det norske politiske engasjementet og de ulike norske aktivitetene i Brasil kan støtte opp om hverandre og peke i samme retning mot Regjeringens visjon for utviklingen av forholdet mellom de to land.

Regjeringen ønsker å videreutvikle og styrke forholdet til Brasil innen fire hovedsatsingsområder, som omtales nærmere i de fire følgende kapitlene:

1) næringslivssamarbeid, handel og investeringer
2) klima, miljø og bærekraftig utvikling
3) globale utfordringer
4) kunnskapssamarbeid og samfunnsutvikling

Regjeringen ønsker å styrke dialogen med brasilianske myndigheter om så vel politiske, som næringslivsrelaterte, energi- klima- og miljøspørsmål. Norges tilstedeværelse i Brasil vil bli styrket, og det norske ambassadeanlegget skal oppgraderes i tråd med Norges økte satsing. Regjeringen vil arbeide for å skape et tydelig og positivt bilde av Norge i Brasil gjennom god kommunikasjon og målrettede satsinger. Det vil bli utarbeidet en handlingsplan som ytterligere konkretiserer føringene som ligger i strategien.

Det er stor dynamikk på de ulike satsingsområdene og mulighet for synergieffekter mellom dem. En økt satsing på de to første områdene, der samarbeidet i dag er særlig godt utviklet, vil bidra til å tydeliggjøre Norge som strategisk partner for Brasil på de andre områdene.

1. Næringslivssamarbeid, handel og investeringer

Brasil er en økonomisk stormakt i rask vekst, og landets betydelige markeds-volum, diversifiserte økonomi og voksende middelklasse byr på muligheter for bredden av norsk næringsliv. Enorme olje- og gassfunn på brasiliansk sokkel har allerede resultert i en tung tilstedeværelse fra norsk petroleums- og maritim sektor. Brasils øvrige naturressurser og betydelige markedspotensial har også gitt grunnlag for norsk nærvær og et bredt økonomisk engasjement fra store norske industriselskaper. Brasil er et av Norges viktigste eksportmarkeder og et av de viktigste mottakerlandene for norske investeringer.

Brasil satser på økonomisk og industriell utvikling, men også på miljø, klima og bærekraftig utvikling. I dette ligger det et betydelig potensial for å videreutvikle et norsk-brasiliansk partnerskap, som kan danne grunnlag for et langsiktig samarbeid med gjensidig nytteverdi. Norge kan bidra med kompetanse og teknologi som er relevant i forhold til Brasils behov, og Brasil kan tilby adgang til et marked i stor vekst, noe som åpner for ytterligere kompetanse- og teknologiutvikling på flere områder.

Brasil byr på store muligheter for norsk næringsliv, men vil samtidig kreve at bedriftene aktivt tar tak i spesifikke lokale utfordringer, bl.a. landets regelverk og skattesystemer, som oppfattes som komplekse. Bedriftene må også forholde seg til en stor konkurranse om kvalifisert arbeidskraft kombinert med krav om lokalt innhold.

Regjeringen vil

- styrke dialogen med brasilianske myndigheter på ulike nivåer
- bidra til økt markedsadgang og støtte opp om norske bedrifters virksomhet i Brasil gjennom innsats for bedre rammevilkår og gjennom virkemiddelapparatet
- vurdere muligheten for å innlede forhandlinger om en handelsavtale samt anmode om at det innledes forhandlinger om en bilateral skipsfartsavtale
- ta initiativ til å opprette en bilateral økonomisk kommisjon
- legge til rette for en styrking av næringssamarbeidet mellom Brasil og Norge innenfor sektorer hvor potensialet for gjensidig nytteverdi er størst
- legge til rette for økt samhandling om kapasitetsbygging og økt næringsrettet forskningssamarbeid
- bidra til å fremme en miljø- og samfunnsmessig ansvarlig profil i næringslivssatsingen i Brasil

1.1 Styrking av bilateral dialog og rammevilkår

Økt kontakt med brasilianske myndig-heter på ulike plan, både på lokalt, delstatlig og føderalt nivå, vil være viktig for norsk næringsliv. Regjeringen ønsker derfor å styrke dialogen med brasilianske myndigheter om nærings- og handelspolitiske spørsmål.

Det handelspolitiske rammeverket for forholdet mellom Brasil og Norge er WTO-regelverket. I tillegg inngikk Brasil og Norge en avtale om handel og økonomisk, industrielt og teknisk samarbeid i 1978. I henhold til avtalen ble det etablert en bilateral kommisjon, men denne kommisjonen har ikke vært operativ. I lys av den raske utviklingen i

næringslivssamarbeidet og for å styrke den bilaterale kontakten om nærings- og handelspolitiske spørsmål, vil regjeringen derfor ta initiativ til å opprette en felles økonomisk kommisjon.

Brasil og Norge har gjennom flere tiår hatt en dialog på myndighetsnivå om petroleumsforvaltning. Denne erfaringsutvekslingen har vært til gjensidig nytte. Spørsmål knyttet til forvaltning både av petroleumsressurser og petroleumsinntekter kan være interessante temaer for videre dialog og samarbeid med Brasil.

Regjeringen vil arbeide for økt markedsadgang for norsk næringsliv og gjøre en innsats for å skape bedre rammevilkår og økt forutsigbarhet for næringslivet.

Brasil legger en relativt høy toll på importerte varer, og potensialet for økt norsk eksport ved inngåelse av en handelsavtale er derfor stort. Gjennom organisasjonene EFTA og MERCOSUR[1] undertegnet Brasil og Norge i 2000 en samarbeidserklæring for å styrke handelsforbindelser. EU og MERCOSUR gjenopptok forhandlinger om en handelsavtale i 2010. En slik avtale vil by på utfordringer for norske bedrifters konkurranseevne i Brasil. Regjeringen vil følge forhandlingene mellom EU og MERCOSUR nøye, og i samarbeid med EFTA vurdere mulighetene for å innlede forhandlinger om en handelsavtale med Brasil/ MERCOSUR.

Brasil og Norge inngikk i 1980 en dobbeltbeskatningsavtale. Avtalen er nå utidsmessig på en rekke punkter, selv om vilkårene for norsk næringsliv er på linje med hva som gjelder for andre land. Brasil og Norge er enige om å framforhandle en generell revisjon av avtalen, og regjeringen følger dette aktivt opp overfor brasilianske myndigheter.

Brasil er et av de største markedene for norsk skipsfart og utstyrsleverandørindustri, og Brasil og Norge samarbeider godt om maritime spørsmål. For å strukturere dette gode samarbeidet vil regjeringen anmode brasilianske myndigheter om at det innledes forhandlinger om en bilateral skipsfartsavtale.

Brasil og Norge inngikk i 2003 en avtale om tekniske, hygieniske og sanitære bestemmelser for bilateral handel med fiske- og akvakulturprodukter. Regjeringen vil avklare om det er behov for å utvide omfanget av denne avtalen.

1.2 Virkemiddelapparatet

Regjeringen vil gjennom virkemiddelapparatet støtte opp om norske bedrifters satsing i Brasil. Regjeringen legger opp til en bred satsing i Brasil hvor det tas høyde for at store, mellomstore og små bedrifter har ulike behov og ofte etterspør ulike tjenester fra norske myndigheter og virkemiddelapparatet.

Innovasjon Norge Brasil bistår norsk næringsliv ved å tilby tjenester av typen profilering, kompetanse, rådgivning og nettverk samt midlertidig kontorplass i næringslivsinkubatoren i Rio de Janeiro.

INTSOK tilbyr ulike typer tjenester til olje- og gassindustrien, herunder individuell rådgivning, tekniske seminarer og, i samarbeid med Innovasjon Norge, et nettverksprogram for

[1] Brasil inngår handelsavtaler gjennom organisasjonen MERCOSUR (Brasil, Argentina, Paraguay og Uruguay).

bedrifter som vil inn i markedet. Eksportutvalget for fisk (EFF) arbeider bl.a. med markedsføring av norsk sjømatnæring i Brasil.

Ambassaden, Generalkonsulatet i Rio de Janeiro og honorære stasjoner bistår næringslivet på ulike måter, etablerer møteplasser og informerer om politiske og økonomiske forhold av betydning for norsk næringsliv. Generalkonsulatet spiller også en viktig koordinerende rolle i nært og samlokalisert samarbeid med Innovasjon Norge, INTSOK og EFF, som hver på sine områder spiller en viktig rolle for å fremme norsk næringsliv i Brasil.

Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK) undertegnet i juni 2010 en avtale med Petrobras om garantier for finansiering av norske eksport-leveranser til selskapet til en verdi av 1 milliard USD. Avtalen kan bidra til å styrke næringssamarbeidet mellom Brasil og Norge i denne sektoren.

De norsk-brasilianske handelskamrene i Rio de Janeiro, São Paulo og Oslo er viktige arenaer for nettverksbygging mellom norske og brasilianske nærings-livsinteresser.

1.3 Næringssektorer med potensial for økt samarbeid

Følgende sektorer utpeker seg i dag som særlig interessante for en videre styrking av samarbeidet og har et stort potensial for gjensidig nytteverdi:

Olje- og gassektoren er i dag den viktigste sektoren for næringslivs-samarbeid mellom Brasil og Norge. De siste årenes store petroleumsfunn på brasiliansk sokkel gjør landet til et attraktivt marked for oljeselskaper og petroleumsrettet leverandørindustri.

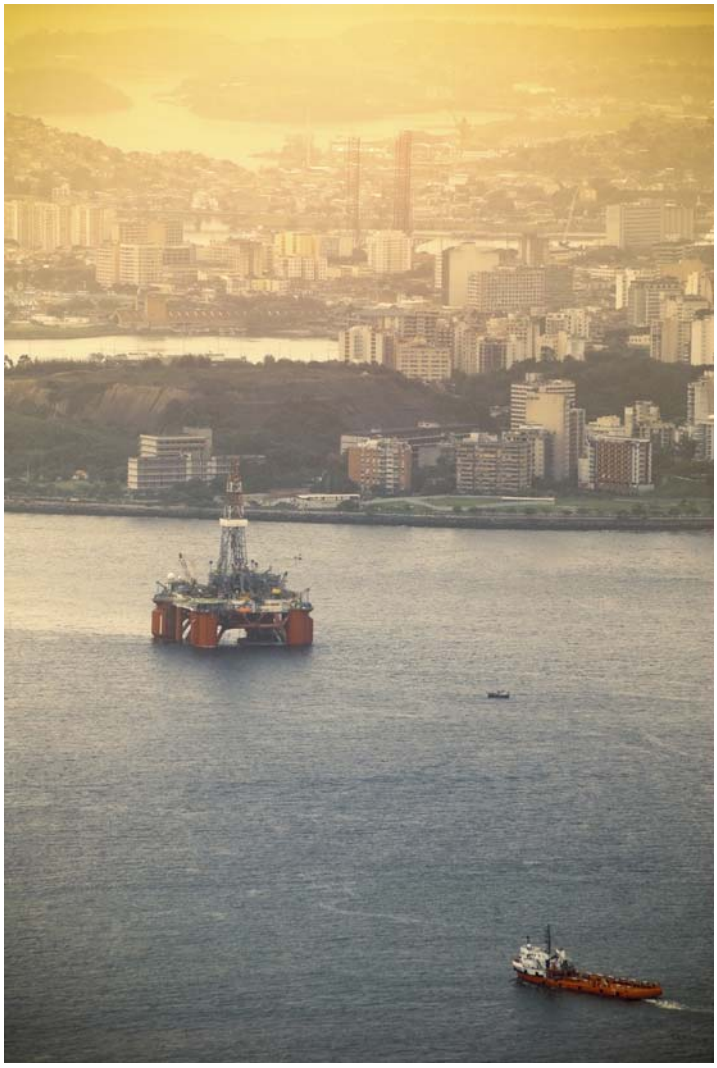

Oljerigg i Guanabara-bukta ved Rio de Janeiro.

Foto: code6d

Basert på teknologi, kompetanse og erfaring vil Norge og norsk petro-leumsindustri kunne være en samarbeidspartner for Brasil i den videre utviklingen av landets petroleumsressurser. Førti års virksomhet på norsk kontinentalsokkel har skapt en internasjonalt konkur-ransedyktig petroleumsindustri. Spesielt innen markedssegmenter som seismikk, produksjonssystemer, under-vannsteknologi og boreutstyr samt laste-, losse- og forankringssystemer er norske selskaper markedsledere. Utfordringer knyttet til utviklingen av ressursene på store havdyp gjør at

Brasil vil kunne bli et "laboratorium" for videre utvikling av offshoreteknologi. Dette er en utvikling som norske forsknings- og teknologimiljøer ønsker å delta i for å opprettholde posisjonen som markedsledere. Brasil har også kompetanse på teknologi for fangst og lagring av CO_2, og Petrobras og Statoil har allerede etablert et samarbeid på dette feltet.

Den norske ***maritime næringen*** er en av verdens mest komplette maritime klynger. Næringens konkurranse-fortrinn er i hovedsak knyttet til kompetanse, evne til nyskaping og bredden i det maritime miljøet. Brasil er et viktig marked for norsk skipsfart, og om lag 50 prosent av alle norske anløp i Sør-Amerika skjer i brasilianske havner. Norske anløp domineres av kjemikalie- og tankskip, men også et stort antall tørrlast-, bulk- og roroskip samt gasstankere anløper Brasil. Som følge av den sterke veksten i petroleums-virksomheten etterspør Brasil stadig flere offshore serviceskip og kvalifiserte sjøfolk. Brasils verftskapasitet bygges nå opp, men har foreløpig begrenset kapasitet hva angår både nybygg og reparasjoner. Samtidig kontrollerer Norge verdens største flåte av avanserte offshoreskip, norske sjøfolk har både kunnskap og erfaring med avanserte offshoreoperasjoner, og norske verft og utstyrsprodusenter er verdensledende for konstruksjon av offshorefartøyer. Kompetansen i det brede norske miljøet møter Brasils behov og danner et naturlig grunnlag for et norsk-brasiliansk samarbeid innen maritim offshoresektor.

Brasil har store forekomster av mineraler som jernmalm, bauksitt og fosfat. Takket være store vannkraft-ressurser har Norge etablert seg som Europas største aluminiumsprodusent

Foto: Eksportutvalget for fisk

og har i flere tiår samarbeidet med brasilianske leverandører og sikret råvaretilgang fra dem. Avtalen som ble inngått mellom Norsk Hydro og Vale i 2011, operasjonaliserer dette samarbeidet ytterligere og etablerer et langsiktig og gjensidig økonomisk samarbeid. Også norsk kompetanse og teknologi innen *metallurgisk industri* har et potensial i Brasil. Landet har en betydelig bilindustri og en stor produksjon av en rekke industrivarer og høyteknologiske produkter der f.eks. aluminium inngår som et viktig materiale.

Den økonomiske utviklingen gjør Brasil til et viktig vekstmarked for *norsk sjømat*. Det forventes at den økonomiske utviklingen vil legge grunnlag for en videre vekst i eksporten av klippfisk. Samtidig er det potensial for å utvikle det brasilianske markedet for andre sjømatprodukter fra Norge. I de senere årene er oppdrettslaks blitt introdusert i det brasilianske markedet, som er i vekst som følge av den økonomiske utviklingen, og laks passer godt inn i etablerte segmenter. Norsk sjømatnæring ser også et mulig marked for pelagiske produkter i Brasil, som har lange tradisjoner for konsum av produkter som sardiner.

Innen *fornybar energi* er Brasil verdens nest største vannkraftprodusent, og om lag 75 prosent av landets elektrisitetsproduksjon kommer fra vannkraft. Brasil er i tillegg verdensledende innen produksjon av biodrivstoff fra sukkerrør. Norge har allerede en god dialog med Brasil gjennom flere internasjonale initiativ og organisasjoner som arbeider for å fremme vannkraft og annen fornybar energi. På industrisiden kan norsk vannkraftkompetanse være relevant fordi Brasil har igangsatt et omfattende program for utbygging av vannkraftprosjekter, og det legges til rette for internasjonale investeringer. Norsk kompetanse omfatter særlig anlegg med høyt fall og drift av kraftoverføringssystemer og kraftmarkeder. Brasil legger også til rette for investeringer innenfor andre typer fornybar energi som produksjon av bioetanol fra sukkerrør. Norske selskaper er engasjert i både vannkraft- og bioetanolprosjekter i Brasil.

Også norsk *miljøteknologi* kan være interessant for Brasil, f.eks. separasjonsteknologi, membranteknologi og nanoteknologi til vannrensing, i tillegg til sensorteknologi for overvåkning av miljøtilstanden. På miljøområdet er Norge langt framme når det gjelder tilsyn med at regelverk og standarder følges, og har gode leverandører av sertifiseringstjenester og miljøstyringssystemer. Området ligger til rette for utvikling av et forretningssamarbeid mellom Brasil og Norge.

Nye markeder for norsk *forsvarsindustri* omfatter i dag ikke bare en rekke land i Asia, men også Sør-Amerika. Brasil har store investeringsprogrammer innen forsvarssektoren. Kontakten mellom Brasil og Norge på det forsvarspolitiske området er økende, og Brasils interesse for norsk forsvarsmateriell er i utvikling. Norsk forsvarsindustri har i de siste årene økt sine aktiviteter i det brasilianske markedet.

Brasil ønsker å utvikle en bærekraftig *fiskeri- og havbruksnæring*, noe som gir et bredt og gjensidig interessant grunnlag for styrket kunnskapsutveksling og teknologisamarbeid for næringen. Satsingen på akvakultur i Amazonas og andre steder i Brasil vil også representere muligheter for norske leverandører av teknologi og utstyr.

Brasil er verdens største produsent av en rekke matvarer, og potensialet for økt produksjon er stort. Norske bedrifter med kompetanse innen produksjon av *kunstgjødsel* har en sterk stilling i Brasil, og dette er et godt eksempel på norsk-brasiliansk næringslivssamarbeid.

Brasil står foran en større utbygging av infrastruktur, bl.a. i tilknytning til fotball-VM i 2014 og OL i 2016. Regional utvikling og offentlig transport er kritiske områder. Den kraftige økonomiske veksten fører til et behov for fornyelse av Brasils havner, og innenriks lufttransport er i rask utvikling. På disse områdene kan det være gode samarbeidsmuligheter for norske selskaper med relevant kompetanse.

1.4 Kapasitetsbygging og økt næringsrettet forskningssamarbeid

Utdanning og kapasitetsbygging står sentralt både for å sikre økt tilgang til kvalifisert arbeidskraft og for å bidra til videre økonomisk utvikling i Brasil. Regjeringen vil støtte initiativer innenfor opplæring og utdanning der næringslivet investerer i kompetanseheving og sosial utvikling som både næringslivet selv og det brasilianske samfunnet kan dra nytte av.

Regjeringen vil også legge vekt på å støtte samarbeidsinitiativer mellom norske og brasilianske interesseorganisasjoner, selskaper og institusjoner innen kompetansebygging og utdanning. Spørsmål om utdanning av og tilgang på kvalifisert arbeidskraft vil også bli tatt opp i regjeringens dialog med relevante myndigheter på brasiliansk side.

Utdanning av brasilianske sjøfolk og kompetanseutveksling innenfor maritim sektor og petroleumsindustrien står sentralt for næringen i Brasil. Et viktig tiltak for utvidet samarbeid er samarbeidsavtalen av februar 2011 mellom de norske sjømannsorganisasjonene og deres brasilianske søsterorganisasjon, en avtale som fokuserer på maritim utdanning og kompetanse. Norges Rederiforbund har besluttet å etablere seg i Brasil med et maritimt hus, "Casa Marítima Norueguesa", for å kunne ivareta det norske maritime fellesskaps interesser i Brasil på en bedre måte.

Regjeringen legger vekt på at norske bedrifter og FoU-institusjoner skal kunne samarbeide med brasilianske partnere om å utvikle teknologiske løsninger. Det vil være viktig at gode samarbeidsavtaler med relevante partnere på brasiliansk side tilrettelegger både for dette og for et tett samarbeid mellom berørte norske instanser.

Teknologi- og forskningssamarbeid, særlig innen energisektoren, er i dag svært viktig i forholdet mellom Brasil og Norge. I Petrobras' visjon for framtidig oljeproduksjon er utviklingsstrategier og teknologiutfordringer beskrevet. Også strategiske samarbeidspartnere, herunder noen norske, er definert. Det vil være viktig at flere selskaper med norsk opprinnelse blir valgt som strategiske partnere for Petrobras, Statoil og andre oljeselskaper, men også at det tilrettelegges for at små og mellomstore selskaper med nisjeteknologi får støtte til profilering og etablering i Brasil.

Innovasjon Norges avtale med Petrobras' forskningsinstitutt CENPES, og nettverksprogrammer for små og

mellomstore bedrifter og individuell rådgiving til bedrifter i regi av Innovasjon Norge og INTSOK er gode eksempler på tiltak som kan bidra til at bedriftene når sine mål

Næringsrettet forskningssamarbeid er i ferd med å utvikle seg også i andre sektorer, herunder fiskeri og akvakultur, der det er inngått flere samarbeidsavtaler mellom norske og brasilianske forskningsinstitusjoner (nærmere omtalt i kapittel 2.4).

1.5 Næringslivets samfunnsansvar

Regjeringen vil at stortingsmelding nr. 10 (2008-2009) "Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi" skal ligge til grunn for all norsk næringslivssatsing, også i Brasil, og at norsk næringsliv skal ha en tydelig og gjennomgående miljøvennlig, etisk og sosialt ansvarlig profil.

Utøvelse av samfunnsansvar bidrar til å styrke norske bedrifters posisjon og omdømme og Norges omdømme i Brasil generelt. I Brasil møter utenlandske bedrifter ofte forventninger om at de skal bidra til sosial og økonomisk utvikling i lokalområdet der de er etablert. Et godt samarbeid med lokale myndigheter og andre relevante partnere, blant annet i det sivile samfunnet, vil derfor være viktig.

Regjeringen vektlegger alle sider ved næringslivets samfunnsansvar, herunder respekt for menneskerettigheter, miljø, og arbeidstakerrettigheter og arbeidet mot korrupsjon. Det forventes at norsk næringsliv har en føre-var-tilnærming. Ved utvinning av naturressurser må rettighetene til urfolk og lokalsamfunn respekteres, og bedrifter må også ha fokus på samfunnsansvar i leverandørkjeden.

Norsk arbeidsliv kjennetegnes ved løsningsorientering og regulering av forholdet mellom partene. Fra brasiliansk side er det vist interesse for denne samarbeidsmodellen, og regjeringen har sammen med NHO og LO derfor engasjert seg i et samarbeid om *sosial dialog* med brasilianske motparter. Dette samarbeidet gjør det mulig å utveksle erfaringer med brasilianske aktører og bidrar til å skape møteplasser og arenaer for dialog mellom partene i arbeidslivet. Regjeringen ønsker å videreutvikle dette samarbeidet på områder der det er gjensidig interesse for dette, bl.a. ved gjennomføring av regelmessige møter og utvikling av konkrete felles-prosjekter.

Brasil spiller i likhet med Norge en aktiv rolle for å fremme internasjonale normer og standarder knyttet til næringslivets samfunnsansvar. Regjeringen ønsker å forsterke sine kontakter med Brasil på myndighetsnivå og samarbeide med Brasil om å drive den internasjonale dagsordenen videre framover på dette området. Dette gjelder også agendaen for anstendig arbeidsliv, som har fire strategiske målsettinger: styrking av arbeidstakeres rettigheter, sysselsetting, sosial beskyttelse og trepartssamarbeid.

2. Samarbeid om klima, miljø og bærekraftig utvikling

Klima- og miljøspørsmål står svært høyt på den politiske dagsordenen både i Brasil og Norge. Det at en tredjedel av verdens gjenværende regnskoger ligger i Brasil, og at avskogingen har avtatt betydelig i de siste årene, har gjort Brasil til en toneangivende aktør internasjonalt i klima- og biodiversitetsspørsmål. Landet er også sårbart for konsekvenser av klimaendringer, som endret nedbørmønster, forørkning (særlig i de nordøstlige delene av landet), flere flommer og tap av naturmangfold. Brasil leder an i arbeidet for å redusere avskoging, har en global lederposisjon innenfor produksjon av biodrivstoff og er en sentral aktør i globale prosesser for miljø og bærekraftig utvikling. Også innenfor tradisjonell forurensningskontroll ligger de mest utviklede delene av landet langt framme. Brasil er i ferd med å innta en viktig rolle som brobygger internasjonalt, og landets deltakelse i det sentrale BASIC-samarbeidet i klimaforhandlingene sammen med Sør-Afrika, India og Kina har stor betydning i internasjonalt miljøsamarbeid.

Norge støtter i dag Brasils arbeid for å redusere utslipp fra avskoging og skogforringelse gjennom bidrag til landets Amazonasfond. Forut for satsingen i Amazonas har Norge en lang historie med hensyn til å støtte brasilianske urfolksorganisasjoner både i og utenfor Amazonasregionen.

Regjeringen ser Brasil som en viktig partner i arbeidet med miljø og klima, og mener at et aktivt og ambisiøst miljøsamarbeid mellom Brasil og Norge vil være til stor gjensidig nytte for begge land.

Regjeringen vil

- styrke samarbeidet om globale miljø- og klimaspørsmål og søke muligheter for strategisk partnerskap med Brasil i internasjonale prosesser og forhandlinger
- videreutvikle klima- og skogsamarbeidet gjennom tett oppfølging og dialog
- etablere en egen dialog om miljøspørsmål, særlig knyttet til temaene klima, naturmangfold og miljøgifter, og utvide det bilaterale miljøsamarbeidet
- utvikle et samarbeid med Brasil om bærekraftig fiskeri - og akvakulturforvaltning
- styrke samarbeidet med Brasil om urfolksspørsmål og legge til rette for økt samarbeid med urfolksorganisasjoner og for kontakt mellom urfolk i Brasil og Norge

2.1 Globale klima-, miljø- og utviklingsspørsmål

Brasil er en sentral aktør i internasjonale forhandlinger og en viktig strategisk partner for Norge i det globale miljø- og utviklingsarbeidet. Regjeringen ønsker en ytterligere styrking av dette partnerskapet, særlig på feltene klima, naturmangfold og miljøgifter. Det bør være god anledning til klimapolitisk samarbeid allerede i 2011 i forkant av FNs klimakonferanse i Durban, f.eks. om etableringen av det nye grønne klimafondet, som Brasil legger stor vekt på.

Oppfølgingen av globale prosesser for bærekraftig utvikling er en annen viktig prioritert sak for Brasil, og Norge ønsker også å være en aktiv og konstruktiv samarbeidspartner i dette arbeidet. En viktig milepæl vil være en vellykket FN-konferanse om bære-

kraftig utvikling, Rio+20, som skal holdes i Rio de Janeiro i 2012. Hovedtemaene skal være grønn økonomi og styresett for bærekraftig utvikling. Norge ønsker å samarbeide med Brasil og bidra til at konferansen gir gode verktøy i det langsiktige arbeidet for å sikre bærekraftig utvikling. Et godt samarbeid med Brasil vil gi større mulighet til å nå viktige mål for bærekraftig utvikling globalt.

2.2 Klima- og skogsamarbeidet

Myndighetene i Brasil har tatt viktige grep for å stanse avskogingen. Et viktig tiltak er opprettelsen av Amazonas-fondet, som administreres av den brasilianske utviklingsbanken BNDES. Fondet kan gi støtte til skog-, miljø- og utviklingsprosjekter som på ulike måter bidrar til ytterligere å redusere avskoging.

Norges samarbeid med Brasil om reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse (REDD+)[2] er en viktig del av regjeringens klima- og skogprosjekt. Kjernen i samarbeidet er norske bidrag til Amazonasfondet. Fra norsk side skal det fram mot 2015 gis støtte med inntil 1 milliard USD til redusert avskoging i Amazonas, avhengig av hvor godt Brasil lykkes med å redusere avskogingen.

Gjennom skogsatsingen ønsker regjeringen å bidra til at et framtidig klimaregime skal føre til reduserte utslipp fra avskoging og skogforringelse og raskt redusere klimagassutslipp fra tropisk skog. I tillegg til klimamålene vil den bidra til å bevare biologisk mangfold, redusere fattigdom og fremme bærekraftig utvikling.

Regjeringen vil videreføre denne støtten. Brasils utvikling av en nasjonal strategi for REDD+ har stor relevans for etableringen av et internasjonalt regime for REDD+ og kan utgjøre et nyttig erfaringsgrunnlag for en rekke andre land.

Klima- og skogarbeidet representerer også et viktig tiltak for å styrke koblingen mellom arbeidet på områdene klima og naturmangfold, og regjeringen vil vektlegge denne dimensjonen i samarbeidet med Brasil.

2.3 Bilateralt miljøsamarbeid

Det gode forholdet på politisk nivå og en eksisterende samarbeidsavtale fra 2008 er et godt utgangspunkt for å utvide dagsordenen for miljøsamarbeidet og utvikle en regelmessig dialog om miljøspørsmål. Basert på dette ønsker regjeringen å gjennomføre formaliserte bilaterale konsultasjoner med Brasil om miljøpolitiske spørsmål og vil knytte konkrete samarbeidstiltak og miljøprosjekter til denne dialogen.

Samarbeidets konkrete innhold skal være basert på landenes kompetanse og behov og legge vekt på gjensidig nytte. En sentral målsetting fra norsk side vil være å utvikle konkrete tiltak knyttet til de tematiske hovedområdene klima, biologisk mangfold og miljøgifter og med internasjonale miljøkonvensjoner som ramme. Regjeringen ønsker å legge til rette for dialog og samarbeid med norske kompetansemiljøer om temaer som Brasil har vist særlig interesse for. Eksempler på slike temaområder er helhetlige forvaltningsplaner, oljevernberedskap, miljøovervåkning og håndtering av farlig avfall.

[2] REDD+ står for Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation in Developing Countries.

Andre mulige områder for dialog er tiltak rettet mot organiske miljøgifter innlemmet i Stockholmkonvensjonen om persistente organiske forbindelser (POPs), tiltak for å redusere kvikksølvforurensning, som også er gjenstand for internasjonale forhandlinger med sikte på en ny global kvikksølvavtale, samt koblingen mellom naturmangfold og klimaendringer.

Både Brasil og Norge skal følge opp anbefalingene fra den globale studien The Economics of Ecosytems and Biodiversity (TEEB) om at verdien av naturmangfold og økosystemtjenester skal innarbeides i nasjonale beslutningsprosesser og, om mulig, i nasjonale regnskaper/nasjonal statistikk. Dette vil være et godt utgangspunkt for samarbeid. Regjeringen vil også søke samarbeid med Brasil om etablering og igangsetting av arbeid under FNs naturpanel (IPBES). Et særlig aktuelt tema er samarbeid om kapasitets- og kunnskapsbygging i utviklingsland.

Regjeringen ønsker at samarbeidet skal bidra til å styrke kompetansen i miljøforvaltningen i begge land. Forvaltningssamarbeid vil også danne et felles erfaringsgrunnlag som vil styrke den politiske miljødialogen. Regjeringen ønsker dessuten at samarbeidet skal involvere kunnskaps- og forskningsmiljøer i både Brasil og Norge, og det foregår allerede i dag en dialog mellom kompetanseinstitusjoner i begge land med sikte på faglig samarbeid.

Det er videre naturlig å utnytte erfaringene fra norsk miljøsamarbeid med andre viktige aktører som Kina, India og Sør-Afrika, som også Brasil har et utbredt miljøpolitisk samarbeid med.

Grønn økonomi er et viktig satsingsområde i Brasils økonomiske utvikling. Det er allerede om lag 2,7 millioner registrerte grønne jobber, og veksten i grønne jobber er raskere enn veksten i arbeidsmarkedet for øvrig. Som foregangsland på dette feltet kan Brasil være en god partner for Norge i dialogen om grønn økonomi.

2.4 Bærekraftig fiskeri- og akvakulturforvaltning

Brasilianske myndigheter har tatt initiativ til samarbeid med Norge om utvikling av den brasilianske fiskeri- og akvakulturforvaltningen og fiskeridepartementene i de to land har inngått en MoU om samarbeid. Det legges vekt på at forvaltningen skal være kunnskapsbasert og miljømessig bærekraftig. Brasil ønsker også samarbeid med Norge om utvikling av akvakultur i Amazonas som alternativ til kvegdrift og dermed som ledd i arbeidet med å redusere avskoging.

Regjeringen er positiv til et samarbeid innen fiskeri og akvakultur. Brasil er en viktig aktør innen internasjonal fiskeriforvaltning, og et slikt samarbeid vil være et pluss for samarbeidet mellom Brasil og Norge internasjonalt. Det er også interessant for Norge å kunne bidra til bærekraftig matproduksjon og arbeidsplasser i Amazonasregionen. Norske fiskerimyndigheter har omfattende erfaring med forvaltning av fiskeri og akvakultur, både fra Norge og som rådgiver under oppbyggingen av fiskeri- og akvakulturforvaltningen i andre land. Fiskerimyndighetene i Brasil og Norge arbeider nå med å avklare omfang og finansiering av samarbeidet.

I tillegg til samarbeid på myndighetsnivå legges det opp til forskningssamarbeid mellom norske og brasilianske forskningsinstitusjoner.

Utviklingen av akvakulturnæringen i Amazonas og resten av Brasil vil også representere muligheter for norsk næringsliv.

2.5 Støtte til urfolk

Styrking av urfolks rettigheter, særlig urfolks territorielle krav, har i Brasil en sterk kobling til bevaring av biodiversitet og skog. Om lag 60 prosent av Brasils urfolk lever i Amazonas, og avskogingsraten er lavest i urfolks territorier, noe som har ført til at brasilianske myndigheter lenge har sett urfolks rettigheter og kamp mot avskoging i sammenheng. Urfolks tilgang til ressurser fra Amazonasfondet er derfor et spørsmål som må prioriteres.

Regjeringen ønsker å styrke arbeidet med urfolks rettigheter i samarbeid med brasilianske myndigheter. Både Brasil og Norge er blant landene som har sluttet seg til FNs urfolkerklæring og ratifisert ILO-konvensjon 169, som er de viktigste internasjonale instrumentene for urfolks rettigheter. FNs permanente forum for urfolkssaker og FNs ekspertmekanisme for urfolks rettigheter vil være viktige fora for det internasjonale samarbeidet.

Norge har siden 1983 støttet et urfolksprogram i Brasil med hovedformål å styrke urfolks organisasjoner. Norge støtter arbeidet for å sikre urfolks rettigheter også via andre kanaler, og norske frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i dette arbeidet.

Arbeidet som gjøres gjennom direkte kontakt mellom norsk og brasiliansk sivilsamfunn, skal videreføres på lik linje med støtten til urfolksprogrammet. Det anses også som viktig å arbeide overfor urfolk som bor utenfor Amazonas-regionen, ofte under svært vanskelige forhold.

Regjeringen ønsker i større grad å støtte samarbeid og erfaringsutveksling mellom Brasils urfolk og Norges urfolk. Eksempler på temaer for et slikt samarbeid kan være kultur, høyere utdanning, konsultasjonspraksis og forvaltning av naturressurser.

Yanomami-stammen i Demini i Amazonas lever isolert fra verden.

Foto: Thomas Nilsson/ VG/ Scanpix

3. Globale utfordringer

Brasil er en av de store, framvoksende økonomiene som setter sitt preg på den internasjonale politiske dagsordenen. I tillegg til å være en innflytelsesrik aktør i WTO, FN og nye globale styringsfora som G20, deltar Brasil aktivt i nye samarbeidsallianser og grupperinger som BRIC, IBSA og BASIC sammen med Russland, India, Kina og Sør-Afrika. Brasil er også sentral i utviklingslandenes organisasjon G77 og er vel posisjonert til å spille en rolle som global brobygger. Landet er en regional stormakt og har i de senere årene vært en viktig pådriver for regional integrering.

I en verden i endring, der det globale styringssystemet redefineres, er det viktig for alle land ikke bare å konsolidere eksisterende bånd, men også å søke nye samarbeidspartnere og allianser. Dette er også et sentralt mål for Norge. God dialog og et velfungerende samarbeid med tone-angivende land som Brasil er vesentlig for å få gjennomslag for norske prioriteringer og finne felles løsninger på felles utfordringer. Det faktum at Brasil og Norge har mange sammenfallende verdier og prinsipper og vektlegger internasjonal rettsorden, fredelig løsning av konflikter, multilateralisme, bekjempelse av klima-endringer, fremme av menneske-rettigheter og fattigdomsbekjempelse, gjør et styrket samarbeid desto mer relevant.

Norge ønsker å videreutvikle sam-arbeidet med Brasil på områder som er viktige for begge land, og der de kan tilføre hverandre erfaringer og kompetanse.

Regjeringen vil

- inngå en avtale om regelmessige utenrikspolitiske konsultasjoner med Brasil
- videreføre og styrke samarbeidet med Brasil om globale og internasjonale spørsmål på områder der dette er av gjensidig interesse
- styrke utenriks- og utviklingspolitiske nettverk mellom Brasil og Norge og bidra til tettere samarbeid mellom forskningsmiljøer og utenrikspolitiske institutter
- styrke utviklingssamarbeidet med Brasil i forhold til tredjeland der det foreligger sammenfallende tematiske og geografiske prioriteringer og samarbeidet kan gi synergieffekter og merverdi

3.1 Samarbeid om globale og internasjonale spørsmål

Brasil er allerede en relevant og viktig samarbeidspartner for Norge i mange ulike internasjonale fora og prosesser, både i og utenfor FN. Bl.a. har Brasil og Norge sammenfallende interesser når det gjelder å ivareta og videreutvikle et sterkt multilateralt regelbasert handels-regime, ved f.eks. å få sluttført Doharunden. Brasil er et sentralt land i arbeidet med nedrustning og ikke-spredning og får en stadig økende betydning i internasjonale finansielle institusjoner. Det er viktig for Norge å følge opp og styrke samarbeidet med Brasil i alle disse sammenhengene, samtidig som det tas nye skritt for å utvide samarbeidet.

Et nært samarbeid om internasjonale miljø- og klimaspørsmål er allerede etablert og skal utvides (omtalt i kapittel 2). På andre områder vil en nærmere kartlegging av mulige samarbeids-områder være nødvendig. Regelmessige

utenrikspolitiske konsultasjoner med Brasil vil gi mulighet til å pløye dypere innenfor utvalgte temaer og i fellesskap utvikle en agenda for et nærmere strategisk samarbeid.

Sett med norske øyne peker følgende områder seg ut som særlig interessante for en utvidet dialog og et styrket samarbeid:

Globale styringsmekanismer

Brasil ønsker å være med der beslutninger tas, og målbærer den oppfatningen at mange internasjonale institusjoner opprettet etter 2. verdenskrig ikke reflekterer verden slik den ser ut i dag. Brasil er derfor både en pådriver for reform av etablerte globale beslutnings- og styringsorganer som FNs sikkerhetsråd, og er selv kandidat til å bli nytt permanent medlem av rådet. Brasil går samtidig inn for nye globale styringsmekanismer med begrenset medlemskap og medvirket aktivt til opprettelsen av G20. Det er viktig for Norge å arbeide for større forståelse blant store land som Brasil for at også mindre lands interesser bør være representert i sentrale globale beslutningsfora som G20 dersom disse skal ha legitimitet.

Brasil var en av initiativtakerne til det internasjonale arbeidet med innovativ finansiering av utvikling. Brasil er selv meget aktiv i dette arbeidet og har sammen med Norge i internasjonale sammenhenger fremmet forslag om en finanstransaksjonsavgift for å fremme utvikling.

Brasil er også engasjert i arbeidet med å redusere ulovlig kapitalflyt fra utviklingsland, ofte tilrettelagt gjennom skatteparadiser. G20 har nå anerkjent sammenhengen mellom ulovlig kapital-flyt/skatteparadiser og mangel på utvikling i fattige land. Både arbeidet i G20 og det generelle arbeidet internasjonalt for å fremme innovativ finansiering og motvirke ulovlig kapitalflyt vil kunne styrkes ved et enda tettere samarbeid mellom Brasil og Norge på dette punktet.

Et tettere forskningssamarbeid mellom forskningsinstitusjoner i Brasil og Norge rundt spørsmål knyttet til global styringsproblematikk, FN og fora som G20 kan også bidra til et mer dyptgående samarbeid mellom Brasil og Norge ved å tilføre en økt forståelse for, og en utvidet analyse av, de ulike landenes perspektiver på en verdensorden i endring.

Globale helsespørsmål

Brasil utmerker seg på dette feltet internasjonalt og har vært med og satt viktige tiltak på dagsordenen, bl.a. universelt tilbud om helsetjenester for alle, velferdssystemer og tilgang på legemidler. Det er allerede etablert et nært og godt samarbeid mellom Brasil og Norge om et initiativ kalt ”utenrikspolitikk og global helse”, som de to landene kan bygge videre på.

Helse og global styring er et tema med potensial for strategisk samarbeid. Det gjelder i arbeidet med tusenårsmålene, men også med hensyn til handel med legemidler og internasjonale avtaler framforhandlet gjennom WHO, på det humanitære området og i arbeidet med sikkerhet og fredsbygging.

Et begynnende forskningssamarbeid mellom akademiske miljøer i begge land innenfor utenrikspolitikk og global helse vil kunne bidra til at det identifiseres flere områder for samarbeid på dette feltet.

Internasjonale humanitære spørsmål

Brasil deltar i internasjonalt humanitært arbeid og bidrar til FNs humanitære innsats. Brasils rolle som troppebidragsyter, medlem av Sikkerhetsrådet i 2010-2011 og generelt som et sentralt medlemsland i FN er relevant også i et humanitærpolitisk perspektiv. I 2010 var Brasil giver til FNs nødhjelpsfond og sluttet seg til prinsippene om "godt humanitært giverskap". Brasil er en viktig global og regional påvirkningsagent for å styrke respekten for, og eierskapet til, humanitære prinsipper og internasjonal humanitærrett. Brasils økende internasjonale humanitære engasjement kan ligge til grunn for en styrket dialog og et godt samarbeid med Brasil om humanitære spørsmål.

Brasil er videre en relevant samarbeidspartner i arbeidet mot væpnet vold, ikke minst på grunn av landets egne utfordringer og erfaringer. Norge samarbeider med brasilianske frivillige organisasjoner på dette området. Brasil er statspart til Minekonvensjonen, men har ikke undertegnet Konvensjonen om klaseammunisjon.

Menneskerettigheter

I det internasjonale arbeidet for å fremme menneskerettighetene er det av stor betydning at land i nord og i sør engasjerer seg og arbeider i fellesskap, noe som også er viktig for å styrke prinsippet om at menneskerettighetene er universelle. Brasil og Norge samarbeider godt i ulike fora, f.eks. FNs menneskerettighetsråd, som begge land nå er medlemmer av.

Mye tyder på at Brasil framover vil engasjere seg enda sterkere i menneskerettighetsspørsmål, også behandlingen av alvorlige brudd på menneskerettighetene i enkeltland. Det vil derfor være interessant å søke å samarbeide tettere med Brasil på dette området. Til prioriterte temaer som Norge anser kan egne seg for et utvidet samarbeid med Brasil, hører f.eks. menneskerettighetsforkjempere, urfolks rettigheter samt menneskerettigheter og næringsliv. Brasils unike multikulturelle sammensetning og måten menneskerettigheter håndteres på, gjør at også ikke-diskriminering og anerkjennelse av rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT) er temaer som kan egne seg for et nærmere samarbeid.

Fredsbevaring, fredsbygging og konfliktforebygging

Brasil har i kraft av sin tyngde virket stabiliserende i regionen. I løpet av de senere årene er det fra brasiliansk side gjort viktige framstøt for å dempe diplomatiske kriser og interne konflikter. Brasil har vist stor vilje til å bidra til stabilitet på Haiti, primært gjennom tung deltakelse i FN-styrken MINUSTAH. Når det gjelder forberedelse til og deltakelse i FNs fredsbevarende operasjoner, er det potensial for erfaringsutveksling og samarbeid.

Brasil og Norge har i flere år samarbeidet for å fremme fred og forsoning. Potensialet for et styrket samarbeid er størst på Haiti, der begge land har et omfattende engasjement. Også i forhold til andre land og regioner der Brasil og Norge har hatt et engasjement, bør det ligge til rette for et utvidet samarbeid om utvalgte temaer. Kontakt mellom forskningsmiljøer og utenrikspolitiske institutter kan være et utgangspunkt for et mer inngående politisk og operativt samarbeid mellom Brasil og Norge på dette feltet. FNs fredsbyggingskommisjon, FNs rolle innenfor fredsmekling og konflikt-

forebygging og oppfølging av Spesialkomiteen for fredsbevarende operasjoner gir også muligheter for økt multilateralt samarbeid mellom Brasil og Norge.

3.2 Samarbeid om utvikling i tredjeland

Brasil er blitt en betydelig bilateral aktør, giver og samarbeidspartner for en rekke land i sør. Brasil vektlegger sør-sør-samarbeid, særlig med land i Afrika, for øvrig et kontinent som er en del av Brasils egen historie, og har i de senere år åpnet nye ambassader i en rekke afrikanske land. Brasil arbeider også aktivt overfor land i Latin-Amerika og Karibia.

Det er interesse i Brasil for økt samarbeid mellom Brasil og Norge for å fremme utvikling i tredjeland. Brasil har utviklingserfaring og kompetanse av stor betydning for en rekke land i sør. Norge har på sin side lang erfaring som bistandsgiver, noe Brasil kan dra nytte av. Et slikt samarbeid må naturligvis i hvert tilfelle være basert på en kartlegging av hvordan norsk og brasiliansk kompetanse kan utfylle hverandre og ha synergieffekt og merverdi med tanke på bærekraftig utvikling i andre land.

Brasil og Norge har gjennomført samarbeidsprosjekter i Angola og Guinea-Bissau. I Haiti deler de i dag et omfattende engasjement, som har et betydelig potensial for tettere samarbeid. Skogsamarbeidet har også resultert i en god felles plattform, som landene kan bygges videre på i utviklingsarbeidet.

Brasil kan også tilføre afrikanske land meget verdifull kompetanse innenfor landbruk/matsikkerhet. Også Brasils egen "grønne revolusjon" i Cerrado-regionen har stor overføringsverdi. Organisasjonen *Alliance for Green Revolution in Africa* (AGRA), som også Norge støtter, drar stor nytte av Brasils erfaringer. Dette er en tilnærming som vil stå sentralt i norsk bistand til klimatilpasset landbruk i Afrika.

Også et mulig samarbeid om oppfølging av menneskerettighetsforpliktelser i land der både Brasil og Norge har et engasjement, kan drøftes videre. Brasils interesse for temaer som velferds-politikk og global helse kan være en bro til samarbeid med Norge om tilgang til grunnleggende helsetjenester. Like-ledes kan Norges innsats for anstendig arbeid og det faktum at også Brasil prioriterer dette arbeidet høyt, danne en plattform for styrket samarbeid.

Foto: Mark Leibowitz / Masterfile/Scanpix

4. Kunnskapssamarbeid og samfunnsutvikling

Brasil har et sterkt fokus på innovasjon, forskning og høyere utdanning og har mange internasjonalt anerkjente utdannings- og forskningsinstitusjoner. Både Brasil og Norge har forskningsmiljøer som ligger langt framme internasjonalt innenfor ulike temaer og fagfelt. Regjeringen ønsker å anspore til økt samarbeid på dette feltet, særlig på strategiens hovedsatsingsområder. Det foreligger allerede et godt grunnlag for styrket samarbeid i form av intensjonsavtaler fra 2008 om styrket samarbeid mellom Brasil og Norge innen forskning og høyere utdanning

Regjeringen ønsker å bidra til at Norges kontaktflate og samarbeid med Brasil utvides og forsterkes. Dette vil være viktig i et langsiktig perspektiv, bidra til å skape flere møteplasser og arenaer for samhandling, synliggjøre Norge og styrke Norges omdømme i Brasil. Kunnskap om kultur, språk og samfunnsforhold er viktige elementer i forholdet mellom to land. Brasil og Norge kan også ha nytte av å dele relevante samfunnserfaringer med hverandre. Økt kontakt mellom aktører i det sivile samfunnet på ulike områder vil bidra til å øke bevisstheten og kompetansen om Brasil i Norge og om Norge i Brasil.

Regjeringen vil

- styrke samarbeidet innen forskning og høyere utdanning og identifisere tiltak som kan bidra til å bygge opp et langsiktig kunnskapssamarbeid og legge til rette for økt utveksling av studenter og forskere
- styrke det eksisterende Latin-Amerika-programmet med en bevilgning øremerket for Brasil
- styrke kultursamarbeidet med Brasil og støtte opp om kulturprosjekter som skaper møteplasser og kan bidra til å understøtte politiske prioriteringer
- støtte opp om idrettslige samarbeidsinitiativer som vektlegger idrettens sosiale dimensjoner

4.1 Samarbeid innen forskning og høyere utdanning

Forsknings- og utdanningssamarbeid har både en egenverdi og en selvstendig rolle i tillegg til å skape bredde i kontaktflaten mellom to land. Både Brasil og Norge har forskningsmiljøer som ligger langt framme internasjonalt innenfor bestemte fagfelt, og Brasil forventes å bli et stadig viktigere samarbeidsland i årene framover, også for norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

Økt samarbeid innen forskning og høyere utdanning er også viktig for å understøtte de politiske, økonomiske og samfunnsmessige målene i strategien, og et styrket samarbeid innenfor strategiens fokusområder er derfor særlig relevant. Blant temaer der økt samarbeid vil være av åpenbar interesse, kan nevnes energisektoren, særlig olje og gass, men også fornybar energi, maritim næring, fiskeri og havbruk, klima og miljø samt samfunnsfaglige spørsmål og utviklings- og utenrikspolitiske spørsmål. Økt forsknings- og høyere utdannings-samarbeid om og for urfolk er også ønskelig.

Flere norske akademiske institusjoner har etablert god kontakt med universiteter og forskningsinstitusjoner i Brasil, og det er allerede etablert forskningssamarbeid mellom Brasil og Norge innenfor ulike områder som fiskeri og havbruk, matproduksjon og olje og gass. Sett i forhold til Brasils betydning for norske interesser og

landets egen satsing på forskning må kunnskapssamarbeidet enn så lenge likevel betraktes som begrenset.

Forskere som ønsker å samarbeide med brasilianske akademiske institusjoner, møter i dag utfordringer av ulik karakter. Det kan være mangel på møteplasser og informasjon, ulike administrative rutiner eller manglende økonomiske ressurser til samarbeid.

Et styrket samarbeid vil være av gjensidig interesse innenfor en rekke fagområder, men må være tuftet på et likeverdig partnerskap og på forskningens og utdanningens kvalitet og relevans. Intensjonsavtalene om samarbeid mellom Brasil og Norge innen forskning og høyere utdanning skal følges opp og konkretiseres, bl.a. gjennom Forskningsrådets strategi for internasjonalt forskningssamarbeid.

Regjeringen ønsker å intensivere samarbeidet på områder med høy vitenskapelig kvalitet og gjensidig relevans. For å oppnå synergieffekter bør høyere utdanningssamarbeid i størst mulig grad knyttes til forskningssamarbeid.

For å oppnå et styrket samarbeid på kunnskapsfeltet vil regjeringen kartlegge eksisterende samarbeid, forskningsmiljøer og finansieringskilder og identifisere tiltak som kan iverksettes for å stimulere til økt samarbeid mellom norske og brasilianske kunnskapsmiljøer. Dette omfatter også student- og forskerutveksling. Arbeidet for å gjøre eksisterende ordninger kjent vil bli styrket, og tilrettelegging av kunnskapssamarbeid vil bli gitt prioritet.

Brasils egne utviklingsmål gjør at utdanning, forskning og innovasjon vil

Foto: Marit Hommedal/ Scanpix

være særdeles viktige satsingsområder for landet i årene framover. Norge ønsker å være en samarbeidspartner i denne sammenhengen og legger også vekt på å legge til rette for at norske bedrifter og FoU-institusjoner skal kunne samarbeide med brasilianske partnere.

4.2 Samarbeid om kultur og idrett

Kultursamarbeidet mellom Brasil og Norge har hittil vært beskjedent sammenliknet med Norges kulturkontakt med andre land av tilsvarende størrelse og betydning.

Kultursamarbeidet har tradisjonelt vært preget av initiativ fra norske og brasilianske enkeltkunstnere, og det har vært beskjeden kontakt på høyt nivå mellom de to lands kulturmyndigheter. Det er nå en økende interesse for kontakt fra institusjoner i begge land, og potensialet for et betydelig økt samarbeid er til stede.

Brasil fører i dag en aktiv kulturpolitikk, som tar sikte på å fremme deltakelse fra alle lag av befolkningen og gi alle tilbud om kulturopplevelser av høy kvalitet. Brasil har også gått i gang med å utvikle

Foto: Silvia Izquierdo/ Scanpix

en egen kulturpolitikk for urbefolkningen. Kontakt mellom samiske institusjoner og brasilianske urfolksinstitusjoner og -myndigheter vil kunne åpne interessante muligheter på kulturfeltet.

For at en videre utvikling av kultursamarbeidet skal lykkes, bør det i tillegg til økt kontakt mellom kulturmyndigheter, både på nasjonalt og regionalt nivå, legges til rette for økt institusjonell kontakt. Direkte kontakt mellom fagmiljøer er viktig med sikte på utvikling av et langsiktig kunstfaglig samarbeid. I regioner med et særlig stort norsk nærvær kan Norge søke å etablere strategiske partnerskap med lokale kulturmyndigheter.

Det kan være interessant å utvikle samarbeid på mange ulike områder. Imidlertid vil det være naturlig å stimulere til kontakt for eksempel innen film, musikk, dans, litteratur og billedkunst, dvs. områder der det allerede er opprettet gode kontakter. Dessuten er dette felter som har et stort potensial i omdømmearbeidet. Samarbeid med næringslivet om kulturprosjekter kan også være et ledd i bedriftenes arbeid for å vise samfunnsansvar.

Det er videre naturlig å fremme kulturprosjekter som underbygger felles norsk- brasilianske politiske prioriteringer, bl.a. knyttet til klimaspørsmål, urfolkspørsmål og sosial utvikling, og utnytte disse for å skape arenaer for samhandling.

Interessen for ***idrett*** er stor både i Brasil og Norge. Brasil er en betydelig idrettsnasjon og benytter ofte skolen som arena for organisering av sport. Et styrket samarbeid på dette feltet vil bidra til større bredde i det totale samarbeidet, engasjere sivilsamfunnet, skape nye møteplasser og nettverk mellom de to landene og ha en betydelig profileringsverdi. Brasil har et bredt spekter av interessante erfaringer som også Norge og norsk idrett kan dra nytte av. Idretten spiller en stor rolle i barns og unges utvikling og er dessuten en treningsarena for sosiale ferdigheter og inkludering i samfunnet for øvrig. Et styrket samarbeid kan være kilde til gode opplevelser for barn og unge i begge land.

Alle de kommende store idrettsarrangementene i Brasil – håndball-VM for kvinner i 2011, fotball-VM i 2014 og OL i 2016 – danner et godt bakteppe for utvikling av et slikt samarbeid.

Fotografier side 3: Petrobras, Patrick Roherty/iStockphoto, King Ho Yim/iStockphoto, Joseph Luoman/iStockphoto, Brasil2/iStockphoto, Johan Eriksson/iStockphoto, AM29/iStockphoto

Utgitt av Utenriksdepartementet
Postboks 8114 Dep. 0032 Oslo

Bilder forside:
Leo Francini/iStockphoto
Heike Hofstaetter/iStockphoto
Bjørn Sigurdsøn/Scanpix

Bilder bakside:
David Mendelsohn/Masterfile/Scanpix
Jefferson Bernardes/AFP/Scanpix
Joseph Luoman/iStockphoto

Design: Torbjørn Vagstein
Trykk: Utenriksdepartementets hustrykkeri 03/2011

ISBN: 978-82-7177-818-7
Publikasjonskode: E-882B